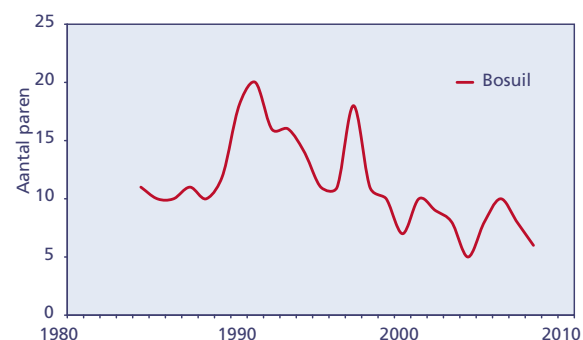
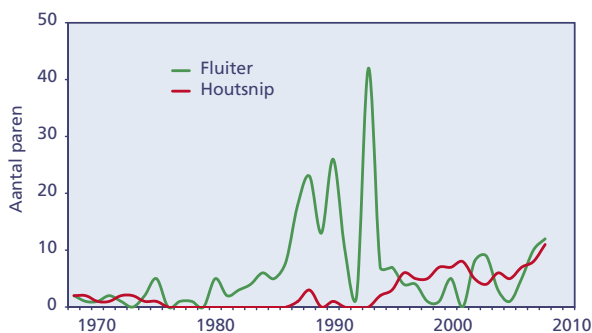

BMP E: inventarisatie van enkele soorten

Met het BMP (Broedvogel Monitoring Project: voor algemene en schaarse soorten) en LSB (Landelijk Soortonderzoek Broedvogels: zeldzame soorten en kolonievogels) lukt het al jarenlang om van de meeste vogelsoorten de landelijke aantalsontwikkeling vast te leggen, en vaak ook per landschapstype of regio. Voor enkele soorten en voor afzonderlijke gebieden, zoals de Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijngebieden), lukt dit minder, want daarvoor is de teldekking te gering. Het opvullen van hiaten is niet eenvoudig. Bij LSB is maatwerk mogelijk door de inventarisatie te richten op één of enkele soorten. Bij BMP is dat lastiger, want dat project richt zich op een vaste set van tientallen soorten in een relatief klein gebied. Deze aanpak is onpraktisch wanneer in een gebied maar van enkele soorten informatie gewenst is. Hoe kunnen we ook bij het BMP meer maatwerk aanbieden, terwijl we het goede van dit project, de hoge mate van standaardisatie, niet loslaten?

Figuur 1. Enkele voorbeelden van BMP E-reeksen, die tot dusverre niet in het BMP meedraiden.

De Fluiter en Houtsnip zijn sinds 1968 jaarlijks geteld in het Natura 2000-gebied Havelte Oost in ZW-Drenthe. De Houtsnip verdween eerst en is de laatste 20 jaar langzaam maar zeker in aantal toegenomen. De Fluiter vierde hoogtijdagen in 1988, 1990 en 1993 (23-42 territoria), maar de stand zakte daarna weer in (Arend van Dijk). In het Noordhollands Duinreservaat bij Bergen huisden aanvankelijk 10-20 paar Bosuilen, maar na 1998 waren het er niet meer dan 10 (Arend de Jong).

Reeksen per vogelsoort

De strakke BMP-aanpak met vaste soortenlijsten heeft zijn vruchten afgeworpen. Bij bepaalde schaarse of lastig te tellen soorten dan wel Natura 2000-gebieden, lopen we tegen de grenzen aan. Daarnaast worden in sommige gebieden soms al jarenlang één of enkele BMP-soorten geïnventariseerd, maar passen die resultaten niet in de SOVON-projecten. Om aan beide bezwaren tegemoet te komen, willen we de mogelijkheid bieden om in een BMP-gebied alleen bepaalde vogelsoorten te inventariseren. Hierdoor kunnen we de steekproef verbeteren, in het bijzonder in Natura 2000-gebieden en voor soorten die nu een beetje tussen wal en schip vallen.

Welke soorten en gebieden?

Voor 23 BMP-soorten wordt de mogelijkheid geboden (tabel 1). Het zijn soorten waarvoor Natura 2000-gebieden van vitale betekenis zijn, naast soorten die niet goed in het landelijke meetnet zitten. Een voorbeeld: in het Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtvlakken bestaat behoefte aan proefvlakken in moeras. De BMP-behoefte richt zich op de Natura 2000-soorten Rietzanger en Snor. Als het starten van BMP-proefvlakken hier niet lukt, kan de teller ervoor kiezen alleen Rietzanger en Snor te inventariseren. Een ander voorbeeld is de Groene Specht, waarvan we speciaal

gegevens uit Zuidwest-Nederland ontberen. Het wordt nu mogelijk om een gebied alleen op deze specht te onderzoeken. Voor de Boerenzwaluw is de bij het BMP gebruikelijke territoriumkartering weinig geschikt; vanaf nu bestaat de mogelijkheid om ook nestentellingen in vaste telgebieden door te geven, zoals die al her en der plaatsvinden.

Een of enkele soorten

In het BMP gebruiken we korte aanduidingen voor de onderzochte soortenlijsten, zoals BMP A voor inventarisatie van Alle soorten en BMP B voor Bijzondere soorten. Voor het nieuwe onderdeel wordt BMP E (één of enkele soorten) geïntroduceerd. De opzet hiervan komt in grote lijnen overeen met die van de andere onderdelen.

Een nieuw telgebied wordt vooraf aangemeld, met een kaart van het gebied. Het gebied krijgt een nummer en gaat dan als proefvlak de boeken in. De werkwijze in het veld komt het dichtst bij die van BMP B (facultatieve soorten). Per soort vinden bij voorkeur twee bezoekerzones plaats in de optimale periode voor inventarisatie (in jargon: 'tussen de datumgrenzen'; zie bijlage 3 van de BMP-handleiding). Tijdens een bezoekerzone worden alle geschikte biotopen binnen het telgebied afgewerkt. Tellers houden jaarlijks dezelfde werkwijze (aantal bezoeken,

Tabel 1. De 23 soorten waarvan reeksen in het kader van BMP E worden verzameld. Negen soorten met speciale aandacht in Natura 2000-gebieden zijn lichtblauw.

Blauwborst	Fluiter	Patrijs	Watersnip
Boerenzwaluw	Gekraagde Roodstaart	Ransuil	Wespendief
Boomleeuwerik	Groene Specht	Rietzanger	Wielewaal
Boomvalk	Houtsnip	Roodborsttapuit	Zwarte Roodstaart
Bosuïl	Kleine Barmsijs	Snor	Zwarte Specht
Dodaars	Kwartel	Vuurgoudhaan	

Gekraagde Roodstaart.
Foto: Patrick Palmen

gebiedsdekking) en set van soorten aan. De interpretatie van de veldwaarnemingen verloopt via de criteria in de BMP-handleiding. Elk jaar worden de vastgestelde aantallen (online) ingevuld op een telformulier waarop alle BMP E-soorten soorten zijn voorgedrukt. Hierbij wordt aangegeven welke soorten zijn geteld, ook die welke ontbraken (nul paren). In telgebieden voor Zeldzame soorten bestaat de mogelijkheid om de soortenlijst uit te breiden met enkele BMP E-soorten. Die soorten kunnen (online) op het telformulier worden

bijgeschreven. Ook hierbij is het belangrijk 'harde nullen' (wel onderzocht, niet aanwezig) door te geven.

Bestaande telreeksen

Van meer dan 100 gebieden zijn reeksen van één of meer BMP E-soorten bekend (figuur 1). Ongetwijfeld zijn we niet op hoogte van alle bestaande reeksen (bijv. in rapporten, tijdschriften, opschrijfboekjes) en daarover worden we graag geïnformeerd. Zeker als het gaat om reeksen die reeds in een spread-

sheet of database staan. Er is sprake van een reeks wanneer uit minstens twee (niet per se opeenvolgende) jaren volledige en op dezelfde wijze verzamelde teldata bestaan. Dat kan terug in de tijd tot 1980. Al eerder bij SOVON ingeleverde gegevens (bijv. actie in 2004-2005 voor *Trends van vogels in het Nederlandse Natura 2000 netwerk*) hoeven niet nogmaals aangeleverd te worden. Aanvullingen op deze reeksen zijn natuurlijk welkom. Enkele voorbeelden van reeksen staan hieronder. Verdere informatie over het nieuwe onderdeel wordt bekendgemaakt via www.sovon.nl. Te zijner tijd zal het worden opgenomen in de (aangepaste) BMP-handleiding. Voor vragen, opmerkingen en gegevens kunt u terecht bij:

Tabel 2. Voorbeelden van reeksen

	1991	1992	1993	1994	2001	2004	2006
Gebied A Zwarte Specht	3	3	2				2
Gebied B Roodborsttapuit	5			11		22	
Gebied C Dodaars					3		3
Gebied D Wespendif					0	1	

Arend van Dijk, Coördinator BMP

Oproep BMP-ers: werkt klimaatverandering door op territoriale activiteiten?

Ons veranderend klimaat beïnvloedt dieren en planten. We weten dat de eerste individuen van veel trekvogelsoorten steeds vroeger in de broedgebieden aankomen en dat bepaalde broedvogels eerder met de eileg beginnen. Het is echter onbekend of ook de timing van territoriale activiteiten is veranderd en bijv. tot verkorting van de activiteitspiek leidt. Dit kan worden vastgesteld met het Broedvogel Monitoring Project (BMP). Daarvoor vragen we een eenmalige extra inspanning van de medewerkers. De uitkomsten kunnen gebruikt worden voor ijking en eventueel aanpassing van de BMP-regels. Als de timing van zangactiviteiten inderdaad vervroegd is, zouden ook de soortspecifieke datumgrenzen moeten worden aangepast. Door een kortere zangpiek neemt de trefkans immers bij een gelijkblijvend aantal bezoeken af. We zouden hiervan graag een beter beeld hebben.

Aantal waarnemingen per bezoek

Met het BMP wordt jaarlijks het aantal territoria bepaald op basis van waarnemingen tijdens (meestal) 5-10 bezoeken in maart-juni. Per datum wordt het aantal territoriale vogels geregistreerd. In serie geven deze waarnemingen inzicht in het seizoensverloop per vogelsoort. Door dit seizoensverloop in recente jaren te vergelijken met dat uit de beginperiode van het project (start in 1984), is het mogelijk om vervroeging of verkorting van het broedseizoen op te sporen. Tot en met 1995 zijn de waarnemingen per bezoek altijd ingevuld op het telformulier en in een bestand opgenomen. In latere jaren zijn deze gegevens niet meer opgevraagd. Daarom doen we een beroep op BMP-ers.

Tellen en turven

We vragen BMP-ers om hun soort- of veldkaarten en lijstjes uit recente jaren uit de kast te halen en de aantallen per bezoek te turven.

1. Registreer het 'aantal geldige waarnemingen per bezoek' van algemene soorten in uw proefvlak, te beginnen met het meest recente jaar en dan terug in de tijd (zo mogelijk terug tot en met de periode 1996-2000). De richtlijn hierbij is: liever van meerdere jaren informatie van een selectie van 30 algemene soorten, dan van één jaar informatie van alle soorten, inclusief de schaarse en zeldzame. Elk uitgewerkt jaar is zinvol en geeft extra informatie.
2. Noteer de waarnemingen bij voorkeur in een speciaal door SOVON ontworpen Excel-tabel, die de BMP-coördinator u kan mailen. Lukt dit niet, dan zijn andere digitale, uitgeprinte, gekopieerde of geschreven tabellen eveneens welkom. Lees eerst de tekst in de BMP-handleiding door, onder formulier N (pag. 30 rechterkolom en pag. 35).
3. Uw registraties ontvangen we graag zo spoedig mogelijk, uiterlijk 28 februari 2009. Opsturen naar arend.vandijk@sovon.nl of via SOVON, Antwoordnummer 2505, 6573 ZX Beek-Ubbergen. Wacht niet langer met inleveren, want dan is de analyse al aan de gang.

Vervroeging, trefkansen en datumgrenzen

Ingeleverde registraties worden geanalyseerd per jaar en, indien mogelijk, per biotoop of regio. Dit gebeurt in het kader van een afstudeeronderwerp in januari-mei 2009. De uitkomsten worden bekendgemaakt in SOVON-Nieuws. De analyse levert naar verwachting inzicht in verschuivingen in trefkansen en consequenties daarvan (datumgrenzen!). We rekenen op uw medewerking. Wie weet kunnen criteria in de BMP-handleiding dankzij uw tel- en turfwerk worden verbeterd.

Arend van Dijk, Coördinator BMP